

عنوان مقاله:

مقایسه تطبیقی چگونگی ارتباط میان فضای آموزشی و نیایشی در مسجد-مدرسه های دوره تیموری و صفوی

محل انتشار:

فصلنامه فناوری آموزش، دوره 15، شماره 3 (سال: 1400)

تعداد صفحات اصل مقاله: 20

نویسندگان:

حامد حیاتی - گروه معماری، دانشکده هنر و علوم پایه، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

مهسا بهداروند - گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، موسسه آموزش عالی جهاد دانشگاهی خوزستان، اهواز، ایران

خلاصه مقاله:

پیشینه و اهداف: مسجد- مدرسه‌ها از مراکز اجتماعی، سیاسی و مذهبی مردم مسلمان بوده است که در سرزمین های اسلامی به عنوان پناهگاهی برای زندگی پرآشوب شهری به شمار می‌آید. حکومت‌های مذهبی در ایران به‌منظور آموزش امور دینی در فضایی مذهبی، به کمک زمینه فراهم شده به وسیله مسجد-آرامگاه‌ها و مسجدخانقاه‌ها، دست به ساخت کالبدی جدید به نام مسجد-مدرسه زدند که با وجود مطالعات موجود در مورد کالبد و خصوصیات کالبدی آن‌ها، به نظر می‌رسد ظاهر مسجد-مدرسه‌ها هنوز برای معماری معاصر ایران آموزه‌های بسیاری دارد. اینکه دو فضای آموزشی (مدرسه) و نیایشی (مسجد) در دو دوره تیموری و صفوی چگونه با یکدیگر ارتباط داشته‌اند و مسجد-مدرسه چه ویژگی‌هایی دارد که از دیگر گونه‌های ترکیبی متمایز می‌شود، به طور مشخص شناخته شده نیست. این تحقیق به شناخت چگونگی پیوند مراکز آموزشی نیایشی که همان مسجد-مدرسه‌ها هستند می‌پردازد. چگونگی ارتباط میان دو فضای آموزشی و نیایشی در دوره‌های تیموری و صفوی، و ویژگی‌های متمایز مسجد-مدرسه‌ها در مقایسه با دیگر گونه‌های ترکیبی، هدف این مقاله است. روش‌ها: روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش تفسیری-تاریخی و پژوهش نمونه موردی است و تحلیل‌های مربوط به بناها با روش استدلال منطقی صورت گرفته است که در این راستا ابتدا به بحث فضاهای آموزشی و نیایشی در هر دوره به صورت جداگانه پرداخته شد و بعد تاثیر این فضاها در فرم کلی مسجد مدرسه‌های مورد بحث و همچنین چگونگی ارتباط بخش‌های مختلف آن-ها با یکدیگر تحلیل و بررسی شدند. یافته‌ها: به منظور بررسی تطبیقی رابطه میان مسجد مدرسه‌های دو دوره صفوی و تیموری، هفت مورد از مسجد-مدرسه‌های این دو دوره به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. در رابطه با چگونگی ارتباط فضاهای آموزشی و نیایشی، دو دسته بندی کلی جهت گونه شناسی معرفی گردید. در این گونه بندی‌ها، مسجد-مدرسه‌ها از نظر سلسله مراتب و جایگیری و ترکیب فضاهای آموزشی و نیایشی تفکیک شدند و معیارهایی جهت نحوه رشد آموزش و پرورش به صورت همزمان، تمرکز بر آموزش، ارتقاء تعاملات اجتماعی طلاب و ... معرفی و در نهایت به صورت اصول طراحی مراکز آموزشی-مذهبی تدوین و تبیین شد. اصولی همچون، رشد همه جانبه در ابعاد مختلف، اهمیت مباحثه، ارتقاء تعاملات اجتماعی، تذکردهی به معنویات و دیگر سیاست‌ها، اهمیت توجه به این مسائل در مسجد مدرسه‌ها را مشخص می‌کند. نتیجه گیری: عمده‌ترین دگرگونی‌ها در مدارس دوره صفوی، پاسخ به تامین فضاهای اقامتی، آموزشی و نیایشی مطلوب‌تر برای طلاب بوده است. گاهی مدارس دارای دو ورودی جداگانه جهت دسترسی به فضاهای آموزشی و عبادتی هستند. در دوره تیموری این دو بخش کاملاً در همجواری یکدیگر می‌باشند. مدارس گیائیه و دودر مشهد از دوره تیموری و مدارس چهارباغ و حکیم اصفهان از دوره صفوی گواهی بر این مساله هستند. در مورد اصول حاکم بر مسجد-مدرسه‌ها نیز به عنوان مثال می‌توان به معیار رعایت حریم شخصی طلاب که باعث ایجاد سلسله مراتب فضایی و رعایت نظم در مسجد مدرسه می‌شود، اشاره داشت. همچنین اهمیت مباحثه و ...

کلمات کلیدی:

معماری، مسجد، مدرسه، آموزش، نیایش، صفوی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1241149>

